

Темчишина Ю. Л., Темчишина К. М.
Національний університет харчових технологій

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТУ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

В статті досліджено теоретичні аспекти управління формуванням стабільності діяльності підприємства в умовах глобалізаційних процесів, наслідком яких є зовнішні стохастичні збурення в економічному середовищі.

Визначено, що це викликає дестабілізацію діяльності вітчизняних виробничих підприємств і вимагає інноваційного управлінського підходу для її попередження та нівелювання.

Запропоновано в цьому зв'язку використання синергетичного підходу в формуванні та управлінні загальною стабільністю діяльності підприємства.

Ключові слова: стабільність діяльності підприємства, глобалізація, стохастичні збурення, синергетичний підхід.

Зважаючи на активний характер інтеграційних та глобалізаційних процесів в економіці, при яких глобальний товарний ринок оволодіває великим потенціалом забезпечення попиту споживачів на товари промислового виробництва необхідної і достатньої якості, є багато проблемних питань щодо економічного розвитку національного виробництва, його сталості та стабільності діяльності підприємств виробничої сфери. В цьому зв'язку, проводяться позитивні науково-практичні дискусії, але недостатньо наукових досліджень з інноваційним підходом до розв'язку проблеми.

Дослідженню комплексу питань з економічної стабільності та розвитку присвячені праці таких зарубіжних та вітчизняних науковців, як А. Маршалл, І. Ансофф, Г. Клейнер, М. Федотова, В. Василенко, А. Гальчинський, Н. Любченко, Ю. Лисенко, Л. Мельник, О. Шубовська та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових праць з цієї проблематики залишаються актуальними і потребують подальшого дослідження питання стабільності діяльності виробничого підприємства, як стійкої системи, в аспекті тісного взаємозв'язку з інтеграційними та глобалізаційними процесами в економіці.

Глобалізаційні процеси економічного і технологічного розвитку загострюють міжнародну конкуренцію не лише окремих виробників, а й цілих країн. Тому особливо вагомими стають практичні проблеми економічного зростання, економічного розвитку, економічної стабільності та механізмів стабілізації діяльності підприємств в реалізації їх стратегічних намірів з урахуванням допустимого рівня ризиків і в межах можливостей підприємства. Ці проблеми є відносно новим напрямом наукових досліджень, огляд яких засвідчує, що спостерігається відсутність чіткої обґрунтованості в категоріально-понятійному апараті та розкритті економічних понять: “сталій розвиток”, “стабільність і стійкість діяльності”, “трансформація стабільності і стійкості” у високу ефективність діяльності щодо національних суб'єктів господарювання.

Враховуючи гостроту проблеми розвитку національного виробництва в соціально-орієнтованому варіанті і глобальному вимірі достатньо обґрунтованим є таке переважне твердження науковців [1, 2, 5]: назріла особлива потреба в

дослідженнях щодо стабільності діяльності підприємств та економічного розвитку в галузево-секторіальному розрізі. В цьому зв'язку, на наш погляд, серед галузей національної економіки пріоритети належать національному харчовому виробництву.

Нині, особливо вагомими повинні стати наукові основи формування стабільності діяльності підприємств харчового виробництва, продукція яких не тільки наповнить в перспективі “споживчий кошик” раціонального та лікувального харчування громадян України, але й стане витримувати міжнародну конкуренцію.

Дослідження показало, що для соціально-орієнтованих галузей харчового виробництва основоположними з традиційної точки зору української науки та практики є такі види стабільності, як внутрішня та зовнішня. Вони є наслідком стабільного функціонування підприємства в конкурентному та динамічному ринковому середовищі з помірними економічними збуреннями.

Внутрішня стабільність діяльності підприємства це комплексний системний об'єкт з певними функціональними складовими, серед яких ключовими є виробнича, фінансово-економічна, інноваційно-інвестиційна складові, кадровий та трудовий потенціали, інформаційний потенціал. Функціонування кожної із складових вимагає для себе системного та цілісного управлінського забезпечення, адекватного стану відповідного етапу економічного розвитку підприємства.

Зовнішня стабільність діяльності підприємства у варіативному ринковому середовищі формується під впливом ключових параметрів: факторів виробництва, попиту споживачів продукції, цінової політики постачальників матеріальних ресурсів, кон'юнктури фінансового ринку (валютного, кредитного, фондового), стану суміжних галузей та ін.

Однак сучасне глобальне ринкове середовище, яке характеризується інтенсивними фінансовими потоками та пульсуючими масштабними економічними ризиками, ускладнює для кожного виробничого підприємства формування його зовнішньої та узагальненої стабільності діяльності.

Отже, **мета** дослідження – науково-методична розробка підходу до управління формуванням стабільності діяльності підприємства в мінливому зовнішньому економічному середовищі, в якому активізуються глобалізаційні процеси.

Виклад основного матеріалу. Дослідження показало, що шанс на успіх мають тільки інформаційно-мобільні промислові підприємства, які використовують в управлінському процесі системний підхід та інформаційно-комп'ютерні технології.

Управління формуванням стабільності діяльності підприємства на основі зовнішніх та внутрішніх імпульсів економічного розвитку доцільно здійснювати, на наш погляд, на основі такого логічного аргументу: сучасне виробниче підприємство із своїм внутрішнім потенціалом та економічними координатами – фінансово-економічними показниками функціонує в економічному просторі, для якого характерна множинність параметрів, позитивних та негативних економічних імпульсів. Тому внутрішня та зовнішня стабільність підприємства повинні формуватись у взаємозв'язку та продукувати узагальнену синергетичну стабільність діяльності.

Отже, на нашу думку, в управлінському процесі щодо формування стабільності діяльності підприємств необхідно диференційовано розглядати внутрішню, зовнішню та синергетичну стабільність як результат використання сучасних інформаційних технологій та синергетичного підходу в науково-практичних дослідженнях.

Синергетична стабільність діяльності підприємства, як об'єкт управління, може розглядатись на основі сучасних поглядів щодо ролі синергетики в розвитку об'єктів та суб'єктів господарської діяльності. Так, синергетика – це наука про нелінійні системи. Вона обґрунтувала особливий феномен цілого, коли цілосукупності виявляються такими, що володіють властивостями, які не можна вивести із сукупності їх складників і таким чином ціле виявляється більшим від його частини.

У синергетики, як науки, визначився власний предмет дослідження – системи відкритого типу, принципом існування яких є самоорганізація, здійснювана на основі постійної й активної взаємодії їх з зовнішнім середовищем. Функціональними характеристиками таких систем є відкритість, динамічність, взаємодія, саморегуляція і самоорганізація.

Розвиток синергетичних систем супроводжується проходженням їх через особливі стани нестійкості, що називаються біфуркаційними станами. У ці моменти невеликі, іноді випадкові впливи, можуть призвести до появи нових структур, нових рівнів організації системи, які будуть впливати на вже сформовані рівні й трансформувати їх [3, 5, 7]. Відповідно до цього положення синергетики, правомірно зробити допущення, що економічний розвиток суб'єкту господарської діяльності – це процес адаптаційних і біфуркаційних етапів.

Змістом біфуркації є вибір значимої для стабільного розвитку суб'єкту інформації, на основі якої буде відбуватися подальший його саморозвиток у деякий період. Синергетичний підхід спричиняє й новий імпульс у розвитку будь-якої складної системи, ознаки якої характерні і для функціонуючого підприємства в конкурентному ринковому середовищі.

Найважливішою особливістю синергетичних систем є перевага системних зв'язків її компонентів над зовнішніми збуреннями. Основні поняття синергетики – система, процес, конкуренція, біфуркація, імовірність, самоорганізація й ін. стають інваріантами інтеграції й надають природну основу для розуміння взаємозв'язку соціоприродних систем і механізмів їх розвитку. Вони є стрижневими, виступають як інтегратори й дозволяють, на наш погляд, більш глибоко осмислити такі поняття як економічний розвиток, економічна стабільність, ефективно завершена узагальнена стабільність господарської діяльності й ін.

Отже, синергетика може виступати методологічною основою для управлінської прогностичної діяльності в глобалізаційному економічному середовищі. В цьому зв'язку, зовнішня та внутрішня стабільності, що формуються у взаємозалежності створюють більш потужну синергетичну стабільність, яка здатна продукувати високу ефективність діяльності підприємства в умовах глобалізаційних процесів. На наш погляд, в алгоритмі управлінських дій, щодо формування стабільності діяльності промислових підприємств логічним і важливим є етап її комплексного оцінювання. Безумовно для цього необхідні диференційовані за видами стабільності індикатори-показники. Управлінський процес першочергово повинен бути задіяний на максимальне використання ресурсів та резервів внутрішнього середовища.

Узагальнюючи досліджене, ми вважаємо, що згідно з механізмом функціонування виробничого підприємства в стохастичному економічному просторі його доцільно розглядати як кібернетичну систему планового та рефлексивного управління стабільністю діяльності (рис. 1).

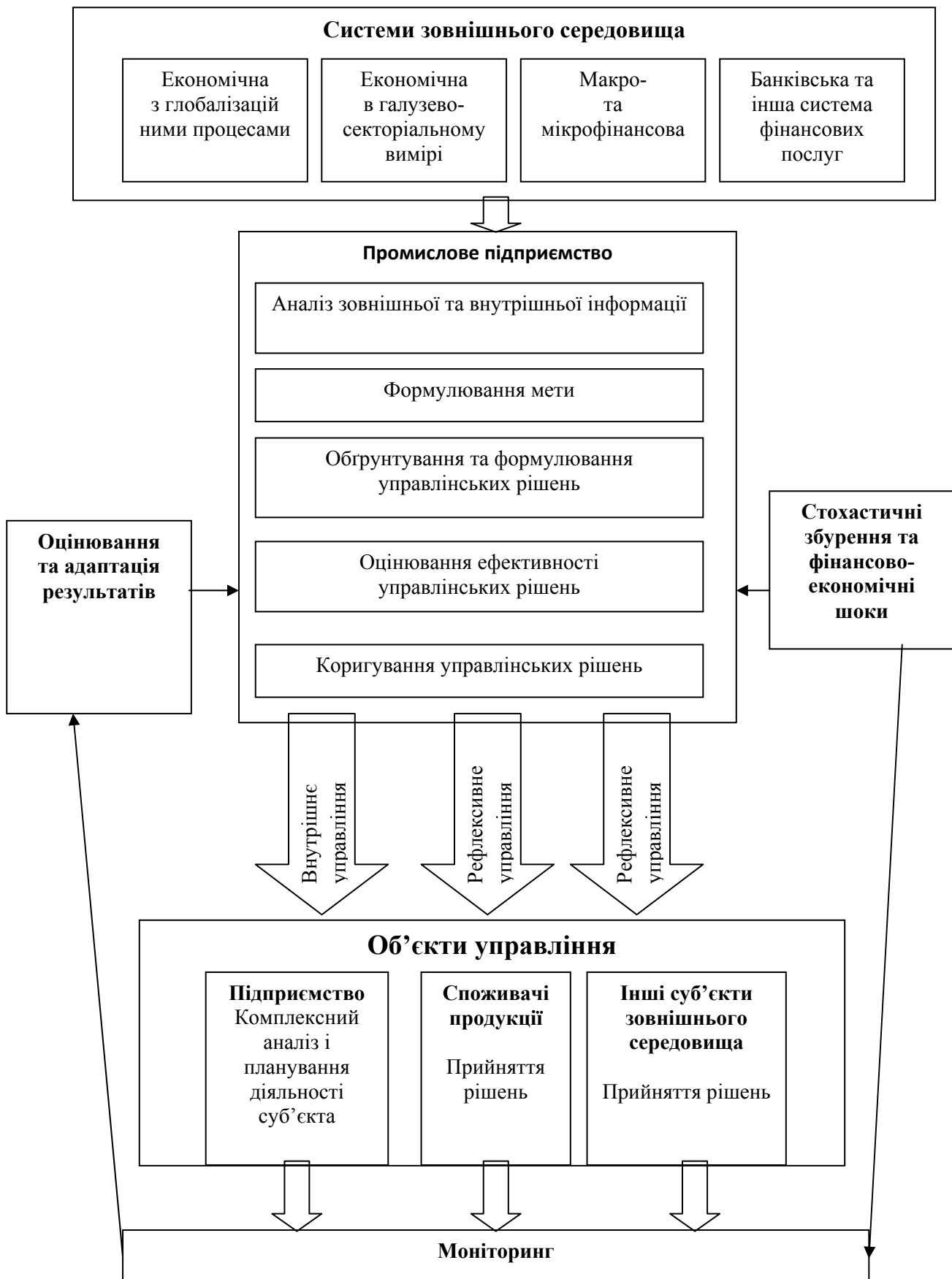

Рис. 1. Фрагмент системи рефлексивного управління стабільністю діяльності промислового підприємства в умовах глобалізаційних процесів

Згідно запропонованої моделі для досягнення підприємством стабільного становища, як бази для стратегічного розвитку та діяльності, необхідно активізувати на науковій основі рефлексивне управління, зважаючи на диференційовані стохастичні збурення та фінансово-економічні шоки системи зовнішнього середовища в розрізі складових: зовнішньоекономічної, економічної у відповідному до діяльності підприємства галузево-секторіальному вимірі, макро- та мікрофінансовому середовищі та в сфері взаємовідносин підприємства з банками та іншими суб'єктами фінансових послуг.

Це забезпечить синергетичний підхід у формуванні стабільності діяльності підприємства та відповідну до ситуації її синергетичну ефективність.

Результати наукового дослідження та узагальнення, здійснені в його процесі, дають змогу зробити наступні **висновки**:

1. Категорія “управління економічною стабільністю діяльності” виробничого підприємства є достатньою мірою синтезуючою та містить у собі сукупність управлінських заходів, метою проведення яких є досягнення такого стану діяльності, який трансформується у високу її ефективність.

2. Синергетична стабільність діяльності підприємства в сучасних умовах є результатом взаємозв'язку та взаємодії підприємства, як системи, з системою – економічний простір з інтеграційними та глобалізаційними процесами.

3. Внутрішня стабільність діяльності, стан зовнішнього економічного середовища та узагальнена синергетична стабільність діяльності підприємства вимагають від окремого суб'єкта господарювання визначати пріоритетні напрями, що мають бути націлені на вдосконалення інноваційної сторони діяльності, ефективного використання ресурсів, активної маркетингової діяльності, системного моніторингу стохастичних зовнішніх збурень, використання сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій для ситуаційного оцінювання стану стабільності та прийняття адекватних ситуації управлінських рішень.

4. Управління формуванням внутрішньої, зовнішньої та синергетичної стабільності діяльності підприємства вимагає кількісного та якісного оцінювання, що є перспективою подальших наукових досліджень в даному напрямку.

Використані джерела:

1. *Алексеевский В. С.* Синергетика менеджмента устойчивого развития : монография / В. С. Алексеевский. – Калуга : Манускрипт, 2006. – 327.
2. *Ареф'єва О. В.* Економічна стійкість підприємств: сутність, складові та заходи її забезпечення / О. В. Ареф'єва, Д. М. Городянська // Актуальні проблеми економіки – 2008. – № 8. – С. 83-90.
3. *Капица С. П.* Синергетика и прогнозы будущего / С. П. Капица, С. П. Курдюмов, Г. Г. Малинецкий. – М. : Эдиториал УРСС, 2011. – 288 с.
4. *Лисенко Ю. Г.* Экономика и кибернетика предприятия: современные инструменты управления : монография / Ю. Г. Лисенко. – Донецк : ООО “Юго-Восток ЛТД”. – 2008. – 356 с.
5. *Мельник Л. Г.* Фундаментальные основы развития : монография / Л. Г. Мельник. – Суми : ИТД “Университетская книга”, 2003. – 288 с.
6. Синергетика в публічному управлінні : тлумачний словник / за ред. С. М. Серььогіна. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2007. – 48 с.
7. *Чернеляк І.* Функціональність, синергізм та синергетичність організаційних систем / І. Чернеляк // Вісник НАДУ. – 2005. – № 3. – С. 64-72.

Темчишина Ю. Л., Темчишина К. М. Формирование экономической стабильности деятельности производственного предприятия как объекта управления в условиях глобализационных процессов.

В статье исследованы теоретические аспекты управления формированием стабильности деятельности предприятия в условиях глобализационных процессов, следствием которых являются внешние стохастические возмущения в экономической среде.

Определено, что это вызывает дестабилизацию деятельности отечественных производственных предприятий и требует инновационного управленческого подхода для ее предупреждения и нивелирования. Предложено в этой связи использование синергетического подхода в формировании и управлении общей стабильностью деятельности предприятия.

Ключевые слова: стабильность деятельности предприятия, глобализация, стохастические волнения, синергетический подход.

Y. Temchishina, K. Temchishina. Formation of economic stability of production companies as object management in a process of globalization.

The article deals with the theoretical aspects of the formation of stable management of the enterprise in terms of globalization, effect of external stochastic disturbances in the economic environment. Determined that it causes destabilization of domestic manufacturing enterprises and requires for its innovative management approach to prevent and leveling. Proposed in this regard, the use of a synergistic approach in the formulation and management of the overall stability of the company.

Keywords: stability of the enterprise, globalization, stochastic disturbances, synergistic approach.

Єщенко П. С., Жебка В. В.

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій

“М’ЯКА” МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ОПЕРАТОРА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОГО ОТОЧЕННЯ

Розглянуто особливості моделювання розвитку на якісному рівні абонентської бази оператора фіксованого телефонного зв'язку ПАТ “Укртелеком”. Показана можливість застосування “м'яких” моделей для прогнозування розвитку ринку підприємств телекомунікаційної сфери діяльності в умовах ринкового конкурентного оточення.

Ключові слова: абонентська база, прогнозування, підприємство телекомунікаційної сфери, ринкова конкуренція.

Ефективність управління виробничо-господарською діяльністю сучасних телекомунікаційних компаній України багато в чому залежить від того, наскільки правильно визначені основні стратегічні і, витікаючі з них, тактичні цілі, на досягнення яких спрямоване управління, та від уміння формувати прогнози розвитку ситуації в залежності від прийнятих рішень. Сучасне підприємство телекомунікаційної сфери з масштабами діяльності, що поширюються на всю країну, є виключно складною соціотехнічною системою, менеджмент якої потребує професіонального підходу. Прогнозування розвитку такого підприємства є складовою його виробничого менеджменту.

В основу такого прогнозування може бути закладений ситуаційний принцип, який полягає в тому, що в кожен момент часу розглядається простір можливих станів ситуації управління. В цьому процесі винятково важлива роль припадає на якісне моделювання розвитку підприємства. Існують різноманітні підходи до такого